

Filozofie za horizontem událostí

studentská konference
(FZHU2021)

15. – 16. listopadu 2021
(Brno)

Sborník abstraktů

MUNI Katedra
filozofie
ARTS

Obsah

Programový/organizační výbor, pořadatel	3
Oznámení (call for papers)	4
Program	7
Abstrakty	10
Seznam účastníků	26

Filozofie za horizontem událostí

(FZHU2021)

Datum 15. – 16. listopadu 2021

Místo Brno (Česká republika)

Programový výbor

- prof. PhDr. Jiří Račlavský, Ph.D.
- doc. PhDr. Daniel Špelda, Ph.D.

Organizační výbor

- prof. PhDr. Jiří Račlavský, Ph.D.
- doc. PhDr. Daniel Špelda, Ph.D.
- studenti doktorského studijního oboru Filozofie na FF MU

Pořadatel

- Katedra filozofie, Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, Arna Nováka 1, 602 00, Brno

Forma

- normální
- ev. videokonference v MS Teams

Oznámení (call for papers)

Filozofie za horizontem událostí studentská konference (FZHU2021)

Kde: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity,
Arne Nováka 1, Brno

Kdy: 15. – 16. listopadu 2021

Uzávěrka pro odevzdání konferenčních abstraktů:

15. října 2021

Oznámení o přijetí příspěvku: 20. října 2021

Konference FZHU2021 je otevřená všem příspěvkům, které originálním a tvůrčím způsobem pojednávají o aktuálních výzkumných tématech ze současné filozofie i z dějin filozofie. Upřednostněny budou příspěvky, které dávají nahlédnout za metaforicky chápaný horizont událostí – odhalují nové filozofické problémy, anebo pohlížejí na klasické filozofické problémy z nové a nečekané perspektivy. Vítány jsou příspěvky (nejen) z tematických okruhů uvedených níže.

Aktivní účast na konferenci je omezena na studenty doktorských a magisterských studijních programů filozofie

a příbuzných studií (popř. studenty na takovýchto oborech v zahraničí); účastníci bez příspěvku jsou rovněž vítáni. Smyslem konference je kromě vědeckého přínosu přispět i k navázání bližších vztahů v komunitě studentů filozofie.

Délka příspěvků je 15–20 minut (s prezentací v PPT či PDF) + 5 minut diskuse.

Zájemci necht' zašlou anonymizované konferenční **abstrakty** v PDF o délce cca 250 slov (a nadto klíčové reference) e-mailem na adresu **fzhu2021@gmail.com**, v dopise ovšem uveďte údaje o sobě (jméno, příjmení, tituly, afiliace, druh studia). Uzávěrka pro odevzdání abstraktů je St 15. 10. 2021. Oznámení o přijetí příspěvku bude rozesláno nejpozději 20. října 2021, vyrozumění e-mailem.

[The aim of the conference is to discuss current important topics in philosophical research. The range of active conference participants is exclusively limited to students of Czech doctoral studies in philosophy and related subjects and Czech students of such programs in foreign countries; of course, participants without a conference talk are also welcome. All conference must be original and delivered by the main author; abstracts are submitted to fzhu2021@gmail.com in PDF format: 200 words (plus main references). Acceptance will be announced in 2 weeks after submission deadline.]

Tematické okruhy

- dějiny filozofie (antika, středověk, novověk, 20. st.)
- etika
- filozofie a metodologie vědy
- filozofická logika
- sociální/politická filozofie
- systematická filozofie (analytická, fenomenologická, ..., epistemologie, ontologie)

Místo a forma konání

Konference se koná v prostorách Katedry filozofie na adrese Filozofická fakulta MU, Arne Nováka 1, Brno, budova A. Organizační detaily budou upřesněny především s ohledem na pandemickou situaci. Ubytování/cestu si každý účastník zajišťuje sám. V případě zhoršení pandemické situace se konference uskuteční on-line.

[The conference will be held in Brno, Czechia at Faculty of Arts (Arne Nováka 1), Masaryk University.]

Kontakt

Dotazy ohledně konference lze zatím směřovat na adresu fzhu2021@gmail.com; organizátoři žádají o minimalizaci korespondence.

[Questions about conference and submissions should be e-mailed to fzhu2021@gmail.com.]

Program

Pondělí 15. 11.

13:00–13:15 zahájení konference

1. blok – Dějiny filosofie a vědy – vede: Matěj Troup

* 13:15–13:40 Martin Fereš – *Svobodná vůle v Ranních červáncích*

* 13:40–14:05 Karolína Zapalačová – *Fyzika vs. filosofie: Proč Einstein odmítl Bergsonovo pojetí času?*

14:05–14:20 přestávka (15 min.)

2. blok – Na pomezí dějin a soudobé filosofie – vede: Patrícia Dudíková

* 14:20–14:45 Michal Strnadel – *Mezi iluzí a fikcí: hledání výchozí pozice při filozofickém studiu člověka*

* 14:45–15:10 Martin Dominik – *Legitimita závazků připsaných mluvčímu: Retroaktivní aplikace inferenčních pravidel*

15:10–15:30 přestávka (20 min.)

3. blok – Filosofie techniky a přátelství – vede: Daniel Špelda

* 15:30–15:55 Matěj Troup – *Možnost přátelství mezi člověkem a robotem*

* 15:55–16:20 Patrícia Dudíková – *(Post)človek (post)človeku vlkom?*

16:20–16:35 přestávka (15 min.)

4. blok – Filosofie práva – vede: Jiří Raclavský

* 16:35–17:00 Linda Tvrdíková – *Sorites paradoxy – když filosofie potkává právo*

* 17:00–17:25 Zdeněk Trávníček – *Kit Fine a globální přístup k vágnosti*

17:25–18:00 zakončení prvního dne

Úterý 16. 11.

5. blok – Metafyzika a ontologie – vede: Jiří Raclavský

9:00–9:10 **zahájení druhého dne**

*9:10–9:35 Štěpán Cvik – *Co je a není problém existence z hlediska etiky a bezpečnosti umělé inteligence*

* 9:35–10:00 Daniel Marvan – *Von Wrightův Princip predikce posiluje závěry Plantingova Replacement argumentu*

10:00–10:15 přestávka (15 min.)

6. blok – Etika – vede: Daniel Špelda

* 10:15–10:40 Sára Špirková – *Slobodná vôľa, morálna zodpovednosť a trestná činnosť*

- * 10:40–11:05 Stanislav Spodniak – *Perspektívy inferencializmu v sémantike morálneho diskurzu*
- 11:05–11:20 **prestávka (15 min.)****
7. *Filosofie na hranici a za hranicí – vede: Tereza Nečasová*
- * 11:20–11:45 Petr Hanák – *Filozofie ve formě videoher*
- * 11:45–12:10 Sebastian Jirgl – *Filosofie (až!) za horizontem událostí*
- 12:10–12:20 **prestávka (10 min.)****
8. *Bioetika a aplikovaná etika – vede: Karolína Zapalačová*
- * 12:20–12:45 Tereza Nečasová – *Obrana eugeniky: je něco morálně špatného na genetických modifikacích?*
- * 12:45–13:10 Jan Greguš – *Přelidnění a filosofie*
- 13:15 **zakončení konference****

Abstrakty

Mgr. Štěpán Cvik

Co je a není problém existence z hlediska etiky a bezpečnosti umělé inteligence

Problém existence je výrazným filozofickým problémem přinejmenším od dob starých řeckých filozofů. V průběhu dějin prošel zajímavým vývojem a zdá se, že je nanejvýš aktuální i dnes. Je totiž velice dobře možné, že se na scéně v dohledné době objeví velice pokročilé systémy umělé inteligence, popřípadě rovnou nějaká forma superinteligence. Téma etiky a – v širším pohledu – bezpečnosti umělé inteligence je tedy aktuální i zásadní.

Ve svém příspěvku se budu snažit ukázat, jak problém existence s tématy etiky a bezpečnosti úzce souvisí. Lidské chápání existence je totiž samo o sobě komplikované (jak ukazují různé filozofické pohledy na celý problém). Jak má tedy na existenci pohlížet umělá inteligence? Před sebou máme nejen filozofický, ale i inženýrský problém.

Lze zde rozlišit minimálně tři důležité otázky. Jsou naše pohledy na existenci přenositelné do systémů umělé inteligence? Pokud ano, které z nich mají implikace pro eticko-bezpečnostní otázky? Pokud ne, jaká jsou omezení implementovatelných pohledů a jaké implikace tato omezení přináší?

Ve svém příspěvku se budu snažit co nejlépe prozkoumat tyto otázky. Budu přitom brát ohled nejen na filozofickou tradici, ale i na současné technologické poznatky na poli umělé inteligence. Ani jedna z těchto složek podle mého názoru totiž nemůže být opomenuta, tedy alespoň pokud chceme celé téma prozkoumat co nejlépe.

Kapitolou samou o sobě je pak superinteligence. V jejím případě už totiž nemusíme mít věci nutně pod kontrolou. Ani to nám však nebrání v tom se nad problematikou zamýšlet. Právě naopak – je možné, že je naprosto klíčovou. Komplexní pohled však bude mimo dosah tohoto konferenčního příspěvku.

Reference:

Russell, S. (2019). *Human Compatible: Artificial Intelligence and the Problem of Control*.

Bostrom, N. (2014). *Superintelligence: Paths, Dangers, Strategies*.

Gibert, M., Martin, D. In search of the moral status of AI: why sentience is a strong argument. *AI & Soc* (2021). <https://doi.org/10.1007/s00146-021-01179-z>.

Pinka, R. Synthetic Deliberation: Can Emulated Imagination Enhance Machine Ethics?. *Minds & Machines* 31, 121–136 (2021). <https://doi.org/10.1007/s11023-020-09531-w>.

Mgr. Martin Dominik

Legitimita závazků připisovaných mluvčímu: Retroaktivní aplikace inferenčních pravidel

Při interpretaci cizí promluvy musíme volit referenční rámec, pomocí něhož budeme danou promluvu vykládat. Ve filozofii jazyka se pak objevují různé názory na to, jaký rámec by to měl být, zda jde o úmysl či záměr autora, lingvistický kontext, pragmatický kontext, pravdu atd. Ve svém příspěvku se nebudu věnovat výběru konkrétního privilegovaného kontextu, ale chci na něj klást obecný požadavek. Domnívám se, že kontext musí být legitimní. Kritérium legitimacy musí splňovat rovněž připisování závazků mluvčím v jazykových hrách, konkrétně hry na dávání důvodů a tázání se po nich.

Legitimita úzce souvisí s časovým aspektem rozumění a rozdílem mezi časem promluvy a časem její interpretace. Zdá se, že je nelegitimní připisovat mluvčímu závazky stanovené na základě pozdějších pravidel, tedy na základě jejich právě retroaktivní aplikace. Argument představím na současném inferencialismu, konkrétně Brandomovi, jenž byl vybrán proto, že explicitně užívá normativní pojmy, zejména pravidlo, závazek a odpovědnost, které se běžně užívají v souvislosti s kategorií legitimacy. K představení teze užiji Brandomův vlastní příkladu o královnině šilinku, na němž ukazuje praxi připisování závazků osobě, která o vzniku svého závazku neví. Argumentuji, že odpovědnost nelze připsat na základě libovolného pravidla, ale pouze takového, jež je legitimní s ohledem na situaci mluvčího. Mluvčímu pak nelze připsat závazek (význam, obsah pojmu), na základě pravidla, které nemohl znát.

Reference:

Brandom, Robert B. (2001): *Making It Explicit. Reasoning, Representing, and Discursive Commitment*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.

Brandom, Robert B. (2002): *Tales of the Mighty Dead. Historical Essays in the Metaphysics of intentionality*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.

Brandom, Robert B. (2019): *A Spirit of Trust. A reading of Hegel's Phenomenology*. Cambridge, Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press.

Mgr. Patrícia Dudíková

(Post)človek (post)človeku vlkom? Priateľstvo ako kohézny prvok v spoločnosti postľudí

Konferenčný príspevok vychádza z článku, ktorý sa zameriava na otázky o možnostiach priateľstva v transhumanistických predstavách spoločnosti postľudí. Niektorí transhumanisti totiž tvrdia, že vylepšenie človeka na postčloveka spontánne povedie i k lepšej a jednotnejšej spoločnosti (napr. viď Pearce, Introduction; Hughes, 2004, s. 43-50). Toto tvrdenie budem v konferenčnom príspevku problematizovať.

Konferenčný príspevok sa zameria na konkrétny typ transhumanizmu, a to takzvaný extropianizmus. Extropianizmus je silne individualisticky zameraný, kladie dôraz na zodpovednosť a autonómiu jedinca a jeho vlastnú motiváciu k seba-zdokonaľovaniu. K hlavným cieľom extropianizmu patrí povýšenie jedinca na takzvaného postčloveka, a to pomocou technologického vylepšovania. Vylepšenie jedinca má však podľa extropianistov v konečnom dôsledku viesť i k jednotnejšej a solidárnejšej spoločnosti. V príspevku však poukážem na to, že extropianizmus v skutočnosti sociálnu stránku človeka opomína, a jeho predpokladané implikácie na spoločnosť nie sú opodstatnené. Transhumanistické princípy aplikované na spoločnosť samy o sebe totiž skôr podnecujú zvyšovanie konkurencie a egoizmu medzi indivíduami.

Konkrétne budem v príspevku uvažovať o koncepte priateľstva ako fenoméne, ktorý môže zblížovať jedincov, zvyšovať ich ohľaduplnosť, mieru kooperácie a jednotnosť spoločnosti. Zamyslím sa nad možnosťami existencie takéhoto vzťahu medzi indivíduami v spoločnosti budúcnosti. Okrem rôznych technologických vymožeností môže byť takáto spoločnosť charakteristická i nutnosťou zabezpečiť funkčnú koexistenciu vylepšených a nevylepšených jedincov. Pojdnám tiež o špecifickom, takzvanom občianskom priateľstve, ktoré podľa Aristotela môže vznikáť aj medzi nerovnomerne postavenými indivíduami, a to ako výsledok vzájomnej závislosti na schopnostiach a zručnostiach toho druhého. Opäť tak učiním s ohľadom na transhumanistické predstavy o postčloveku, ako o lepšej a evolučne vyspelejšej verzii človeka.

Reference:

HELM, Bennett. Friendship. In: *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. 2021. [Online]. Dostupné z: <https://plato.stanford.edu/entries/friendship/>

HUBERMAN, Jenny. *Transhumanism: From Ancestors to Avatars*. New York: Cambridge University Press. 2021. 292 s. ISBN 978-1-108-79897-6.

HUGHES, James. *Citizen Cyborg: Why Democratic Societies Must Respond to The Redesigned Human of The Future*. Boulder: Westview Press. 2004. 294 s. ISBN-10 0-8133-4198-1.

MORE, Max. VITA-MORE, Natasha (eds.). *The Transhumanist Reader*. West Sussex: John Wiley & Sons. 2013. 460 s. ISBN 978-1-118-33431-7.

PEARCE, David. *The Hedonistic Imperative*. 1995. [Online]. Dostupné z: <https://www.hedweb.com/hedethic/tabconhi.htm>

Bc. Martin Fereš

Svobodná vůle v *Ranních červáncích*

Tento příspěvek se zabývá problémem svobodné vůle v *Ranních červáncích* od Friedricha Nietzscheho. První část představuje naturalistickou interpretaci Nietzscheho díla, zde zastupovanou Brianem Leiterem, a u ní poukazuje na důležité pasáže v *Ranních červáncích*, které Leiter pro svou interpretaci využívá. Druhá část zabírá širším kontextem *Ranních červánků* a představuje tak jednak aforismy, které Leiter do své interpretace nezakomponoval, a jednak ty, které jsou pro něho klíčové, ale v novém světle.

Cílem tohoto příspěvku je poukázat, že v současné době nejméně uznávaná interpretace Nietzscheho – Leiterova naturalistická, nevyjadřuje Nietzscheho myšlenky zcela přesně, alespoň v omezeném rámci zaměřeném exkluzivně na *Ranní červánky*. Leiter totiž ve své interpretaci předpokládá, že Nietzscheho cílem je objektivně popsat svět a v rámci tohoto popisu přichází na neexistenci svobodné vůle. Nietzscheho cílem, alespoň v *Ranních červáncích*, je však něco úplně jiného – jeho cílem je strhnout současnou morálku, a z této pozice také útočí na svobodnou vůli jako jednoho z jejích garantů. Finálním výsledkem tedy není stanovení neexistence svobodné vůle, ale pouze její diskreditace nehledě na její ontologický status.

Reference:

LEITER, Brian. *Nietzsche On Morality*. New York: Routledge. 2015. ISBN 978-0-415-85680-5

NEHAMAS, Alexander. *Nietzsche: Life as Literature*. Cambridge: Harvard University Press. 1985. ISBN 0674624262

NIETZSCHE, Friedrich. *Ecce Homo*. Londýn: Penguin Books. 1992. ISBN 978-0-14-044515-2

NIETZSCHE, Friedrich. *Genealogie morálky*. Praha: Aurora. 2002. ISBN 80-7299-048-9

NIETZSCHE, Friedrich. *Ranní červánky*. Praha: Aurora. 2004. ISBN 80-7299-077-2

NIETZSCHE, Friedrich. *Radostná věda*. Praha: Aurora. 2001. ISBN 80-7299-042-X

NIETZSCHE, Friedrich. *Tak pravil Zarathustra*. Praha: Dobrovský. 2014. ISBN 978-80-7390-097-7.

NIETZSCHE, Friedrich. *The Will to Power*. New York: Vintage Books. 1968. ISBN 0394704371

MUDr. Mgr. Jan Greguš

Přelidnění a filosofie

Přelidnění. Přelidnění (a problémy, které způsobuje nebo katalyzuje) představuje závažný problém týkající se *všech*, i těch, kteří si ho neuvědomují nebo kteří ho dementují nebo kteří ho považují za *problém jinde, jiných nebo jiného oboru*. Doposud filosofická komunita nevěnovala problému přelidnění příliš pozornosti. Přitom přelidnění přináší zajímavé a *klíčové* filosofické otázky a problémy. Tato přednáška vycházející a navazující na diplomovou práci *Towards a Sustainable Humanity* posluchačům představí tyto okruhy problémů: (1) problém hodnoty lidského života – Jaká je hodnota/cena lidského života v přelidněném světě? Je stejná? Nebo se zmenšuje? Je tato hodnota/cena daná globálně či regionálně (přelidněná část versus nepřelidněná)? Kam je v případě humanitární krize etické směřovat finance, zdroje a pomoc – tam, kde je málo lidí daného etnika, nebo – v duchu utilitarismu – tam, kde více? (2) obecná otázka po velikosti lidstva – Je dobře/lépe, když nás je/bude více? K čemu/proč? Nebude lépe, když nás bude méně? Jde o „*quality of human life or quantity of human flesh?*“ (tedy filosofická – antropologická, ontologická – nikoliv jen vědecká diskuze o ideální velikosti lidské populace) (3) problém reprodukce – podstatou reprodukce je přežití (druhu), ale právě nyní jeden druh (člověk rozumný) svou nad-reprodukci ohrožuje sám sebe, ale i ostatní druhy (a celou biosféru). Je (nad)reprodukce dobrá? Nebo je (nad)reprodukce neetická – „*to kid or not to kid?*“

Reference:

Cafaro, Philip (2018): *One Child: Do We Have a Right to More?* The Overpopulation Project. Dostupné z: <https://overpopulation-project.com/one-child-do-we-have-a-right-to-more/>

Greguš, Jan, (2021): *Towards a Sustainable Humanity*. Dostupné z: https://is.muni.cz/auth/th/uc2qu/Towards_a_Sustainable_Humanity.pdf

Trump, Maxine (2018): *To Kid or Not to Kid*. Dostupné z: <https://www.tokidornottokid.com>

United Nations (UN) (2019): *World Population Prospects: the 2019 Revision*. Dostupné z: https://population.un.org/wpp/Publications/Files/WPP2019_Highlights.pdf

Mgr. Petr Hanák

Filozofie ve formě videoher

V počátcích filozofie byla dominantní způsobem pro předávání myšlenek ústní rozprava, kterou později nahradil psaný text, který bylo mnohem jednodušší šířit mezi větší množství lidí. Následovaly divadelní hry a filmy, které k filozofii opět přistupovaly poněkud jinak a snažily se především vybízet k zamyšlení. U všech výše zmíněných médií jsou lidé zvyklí, že mohou nabízet a představit i složité myšlenky a jsou schopny filozofii v očích veřejnosti popularizovat. Na rozdíl od nich mohou videohry působit jen jako jednoduchá zábava pro mladší generace, ale od svých počátků, kdy tomu tak opravdu bylo, urazily dlouhou cestu. Stále častěji se videohry v posledních letech snaží i o filozofický přesah, který z nich pro hráče často učiní zajímavější zážitek, o kterém ještě dlouho potom mohou diskutovat s ostatními. V průběhu prezentace se posluchači dozví, které hry tento přesah zpracovávají nejlépe a jaké filozofické myšlenky či témata se ve hrách objevují. Nejčastější formou přesahu ve videohrách se stávají složité morální volby a jejich konsekvence, ale objevují se i témata spadající do politické filozofie, epistemologie či ontologie. Cílem je s pomocí zmíněných příkladů představit přednosti videoher, kterými vynikají nad ostatními médii při předávání filozofických myšlenek, a posléze i na jejich nevýhody.

Reference:

Bioshock [PC hra]. 2K Games, 2007.

BOSTROM, Nick. *Superintelligence: až budou stroje chytřejší než lidé*. V českém jazyce vydání druhé. Praha: Prostor, 2018. Globus.

DESCARTES, René. *Rozprava o metodě*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1992.

Detroit: Become Human [PC hra]. Quantic Dream, 2018.

Deus Ex: Mankind Divided [PC hra]. Eidos Montreal, 2016.

Frostpunk [PC hra]. 11 Bit Studios, 2018.

HOBBS, Thomas, CHOTAŠ, Jiří, Zdeněk MASOPUST a Marina BARABAS, ed. *Leviathan, aneb, Látka, forma a moc státu církevního a politického*. Praha: OIKOYMENH, 2009. Knihovna novověké tradice a současnosti.

HOEFER, Carl. Causal Determinism. v: *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* [online]. 2016 [cit. 2021-10-10]. Dostupné z: <https://plato.stanford.edu/archives/win2019/entries/moral-responsibility/>

KANT, Immanuel. Kritika praktického rozumu. Praha: Svoboda, 1996. Filozofické dědictví.

Life Is Strange [PC hra]. Dontnod Entertainment, 2015.

MILL, John Stuart. Utilitarismus. Praha: Vyšehrad, 2011.

Nier: Automata [PC hra]. Platinum Games, 2017.

NOZICK, Robert. *Anarchie, stát a utopie*. Praha: Academia, 2015. XXI. století. ISBN 978-80-200-2509-8.

PLATÓN. *Ústava*. Šesté, opravené vydání. Praha: OIKOYMENH, 2017. Platónovy dialogy.

TALBERT, Matthew. Moral Responsibility. v: The Stanford Encyclopedia of Philosophy [online]. 2019 [cit. 2019-10-10]. Dostupné z: <<https://plato.stanford.edu/archives/win2019/entries/moral-responsibility/>>.

The Talos Principle [PC hra]. Croteam, 2014.

TURING, Alan. Computing Machinery and Intelligence. *Mind*, vol. 59, no. 236, s. 433-460, 1950.

Undertale [PC hra]. Toby Fox, 2015.

Until Dawn [PC hra]. Supermassive Games, 2015.

We Happy Few [PC hra]. Compulsion Games, 2016.

WEINBERG John a PEZLAR, Ivo. What Video Games to Play in a Philosophy Classroom? *Daily Nous* [online]. 2016 [cit. 2019-29-11]. Dostupné z: <https://dailynous.com/2021/05/18/what-video-games-to-play-in-a-philosophy-classroom-guest-post/#comments>

Zaklínač 3: Divoký hon [PC hra]. CD Projekt RED, 2015

Mgr. Sebastian Jirgl

Filosofie (až!) za horizontem událostí

Príspevek se pokouší nahlédnout za metaforicky chápaný horizont, a to primárně v návaznosti na současné události, které doslova zaplňují veřejný prostor v našem osobitém kulturně-sociálním prostředí. Jakým způsobem je dnes nakládáno s informacemi ve veřejném prostoru? Jak se lze v dnešní „tekuté“ informační době vypořádat s nadbytkem různorodých informací, respektive, jak lze, co možná neefektivnějším způsobem, zohlednit nejvíce hodnotné informace a současně udržet premisu validity (či alespoň jisté zdání o ní)? Co vlastně dnes utváří onen horizont jednotlivých událostí (pokud vůbec existuje něco takového) a, co všechno na něj (at již přímým nebo nepřímým způsobem) působí? Jakou roli zde hraje specifická společenskovední disciplína – filosofie? Tyto otázky zde budou nanejvýš důležité a zároveň rozvíjejí hlavní iniciaci v rámci zvoleného tématu.

S výše uvedenými podněty se příspěvek pokouší poukázat na nynější uchopování filosofie samé a vyplývající skutečnosti, které jsou na současný přístup k této společenskovední disciplíně koherentně navázány.

Zvolené téma se poměrně razantním způsobem vymezuje vůči určitým skutečnostem, jevům a fenoménům, které jsou momentálně aktuální (jsou tzv. v kurzu). Není tak rozhodně činěno z čistě pragmatického důvodu, nebo snad ze snahy ideologického charakteru. Příspěvek se snaží hlavně zohlednit relevantní skutečnosti, jejich důsledky a pokouší se nahlédnout k samotnému horizontu neustále plynoucích událostí našich životů.

Reference:

ARENDDT, Hannah. *Krise kultury: (4 cvičení v polit. myšlení.)*. Praha: Mladá fronta, 1994. Váhy (Mladá fronta). ISBN 80-204-0424-4

HEIDEGGER, Martin. *Bytí a čas*. Přeložil Ivan CHVÁTÍK. Praha: OIKOYMENH, 1996. Oikúmené (OIKOYMENH). ISBN 80-86005-12-7

HOGENOVÁ, Anna a David RYBÁK, ed. *Potřebuje v planetární době filosofie vědu, či věda filosofii?* [Praha]: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2020. ISBN 978-80-7603-162-3.

JONAS, Hans. *Princip odpovědnosti: pokus o etiku pro technologickou civilizaci*. Praha: Oikoymenh, 1997. Oikúmené. ISBN 80-860-0506-2.

PALOUŠ, Radim. *Komenského Boží svět*. Praha: SPN, 1992. ISBN 80-042-5615-5.

PATOČKA, J. (1997). *Filosofie výchovy*. Praha: Univerzita Karlova. Pedagogická fakulta.

PATOČKA, Jan, PALEK, Karel a Ivan CHVATÍK, ed. *Češi: [soubor textů k českému myšlení a českým dějinám]*. Praha: OIKOYMENH, 2006. ISBN 80-7298-181-1.

PELCOVÁ, Naděžda. *Vzorce lidství: filosofické základy pedagogické antropologie*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-756-5.

Mgr. Daniel Marvan

Von Wrightův Princip predikce posiluje závěry Plantingova Replacement argumentu

Vědecké ověření substančně dualistických teorií sice leží za pomyslným horizontem událostí vymezeným současným naturalismem, nicméně filozofie má nástroje, které tento horizont mohou překročit.

Nejnovější Plantingův argument pro substanční dualismus takzvaný „replacement argument“ (2007), se dá chápat jako naturalisticky přijatelný a možná i empiricky ověřitelný myšlenkový experiment. Plantingou i jeho komentátory bývá užíván jako podpora jeho modálního argumentu. Pokud jej ale spojíme s von Wrightovým principem predikce tak, jak to Plantinga dříve provedl v argumentu z descartovských intuic, vyhneme se mnohým námitkám směřujícím proti modálnímu argumentu. Ve svém příspěvku obhajuji použitelnost principu predikce a jeho spojení s replacement argumentu. Přesvědčivostí replacement argumentu se ovšem zabývat nebudu.

Von Wrightův princip predikce obrací otázku, zda má určitý objekt vlastnost esenciálně, či kontingentně, na otázku, zda se určitá vlastnost vyskytuje jako esenciální, či kontingentní. Možnost naší nemateriální existence, která by měla být závěrem replacement argumentu, pak implikuje, že i reálně nejsme jakožto lidské bytosti esenciálně materiální objekty. Proti von Wrightovu principu ovšem stojí vlastnosti disjunktivní, vlastnosti dané definicí a některé vlastnosti abstraktních objektů. Abych se vyhnul širokým diskusím o distinkci de dicto – de re, rigidní designaci, přímé referenci, nebo singulárních termínech, demaskuji zdánlivou esenciálnost vlastností daných definicí úvahou, v níž jsou objekty určovány triviálně: konkrétní objekty ostenzí, abstraktní pouze představivostí. V otázce disjunktivních vlastností, se příkláním k Armstrongově kritice, k níž přidávám paradoxy vyplývající z možnosti mnohačetných disjunktivních vlastností s cílem udělit disjunktivním vlastnostem takový statut, který jejich sílu proti von Wrightovu pravidlu oslabí.

Von Wrightův princip predikce proto považuji za použitelný. Jeho spojení s patřičně obhájeným replacement argumentem by bylo významnou podporou substančně dualistických teorií myslí, vědomí a osobní identity.

Reference:

ARMSTRONG, D. M. (1997). Properties. In D. H. Mellor & Alex Oliver (eds.), *Properties*. Oxford University Press, s.161-172.

CMOREJ, Pavel (1996): Empirické esenciálně vlastnosti. *Organon F* 3, 3, 239-261.

MUMFORD, Stephen. *David Armstrong: (Philosophy Now)*. Stockfield (UK): Acumen, 2007.

PLANTINGA, Alvin (2006). Against materialism. *Faith and Philosophy* 23 (1):3-32.

RACLAVSKÝ, Jiří. *Individua a jejich vlastnosti: studie z intenzionální metafyziky*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2011.

VON WRIGHT, G. H. (1951). *An Essay in Modal Logic*. Amsterdam: North-Holland Pub. Co.

Mgr. Tereza Nečasová

Obrana eugeniky: je něco morálně špatného na genetických modifikacích?

V současnosti užívaný výraz eugenika označuje biologickou disciplínu, jejímž cílem je vylepšit genetickou výbavu jednotlivců, potažmo lidského druhu, prostřednictvím kombinace vhodně zvolených fyzických i psychických charakteristik skrze genetické modifikace. To, co zneklidňuje odpůrce, jsou nehumánní pokusy, metody a projekty prováděné pod záštitou eugeniky v první polovině 20. století především ve Spojených státech amerických a nacistickém Německu. Negativní konotace z tohoto období si s sebou eugenika nese dodnes, její postupy a cíle se ale výrazně změnily. Některé z metod genetického vylepšování jsou v moderním lékařství legálně prováděny, mezi nimi například preimplantační genetická diagnostika, umělé oplodnění nebo genová terapie. Je tedy nutné považovat eugeniku za *a priori* nacistickou nebo rasistickou? Cílem tohoto příspěvku je obhájit stanovisko, že novodobá eugenika není hrozbou pro lidstvo, ale naopak příležitostí pro jedince. Neusiluje totiž o změnu celého lidského druhu, ale o pomoc konkrétním jedincům dle jejich vlastní svobodné volby. Ač je eugenika i nadále přijímaná s pochybnostmi, má ve vědě stále své místo a díky jejím postupům je možné bezpečně, a především velmi rychle, vyléčit některé z vážných dědičných chorob, případně vylepšovat fyzické i psychické vlastnosti na vyžádání, aniž bychom se dopustili morálně odsouzeného činu.

Reference:

ANOMALY, J. Defending Eugenics. *Monash Bioethics Review*. 2019, roč. 35, s. 24-35.

CAVALIERE, G. Looking into the shadow: the eugenics argument in debates on reproductive technologies and practices. *Monash Bioethics Review*. 2018, roč. 36, s. 1-22.

MUKHERJEE, S. *Gen: O dědičnosti v našich osudech*. Brno: Masarykova univerzita, 2019. ISBN 978-80-210-9140-5.

SELGELID, M. J. Neugenics? *Monash Bioethics Review*, 2000, roč. 19, č. 4, s. 9-33.

SPARROW, R. A not so new eugenics: Harris and Savulescu on Human Enhancement. *The Hastings Center Report*. 2011, roč. 41, č. 1, s. 32-42.

Mgr. Stanislav Spodniak

Perspektívy inferencializmu v sémantike morálneho diskurzu

Reprezentacionalistické sémantické teórie predpokladajú, že všetky tvrdenia (vrátane morálnych tvrdení) môžu svoje zmysly nadobúdať iba vďaka tomu, že o určitých faktoch vypovedajú, inými slovami, vďaka tomu, že na určité fakty referujú alebo ich reprezentujú. Ťažkosti s identifikovaním faktov, ktoré by mohli byť morálnymi tvrdeniami reprezentované, sa stali pre niektorých autorov dôvodom pre zastávanie pozície, podľa ktorej sú všetky morálne tvrdenia nezmyselné. Najznámejším predstaviteľom tohto prístupu je raný Wittgenstein, podľa ktorého neexistujú žiadne fakty, ktoré by mohli vety etiky a estetiky (vety, pomocou ktorých vytvárame hodnotenia) zobrazovať. Najlepšie, čo ohľadom hodnôt môžeme urobiť, preto podľa Wittgensteina je, že o nich budeme mlčať. V súčasnosti rozvíjané expresivistické sémantické teórie morálneho diskurzu odmietajú nezmyselnú povahu morálnych tvrdení a predpokladajú, že ich zmyslami sú mentálne stavy, ktoré pomocou nich vyjadrujeme. Expresivistické sémantické teórie však čelia mnohým námietkam. Najjednoduchšiu z nich predstavuje pochybnosť ohľadom toho, že dokážeme v prípade každého morálneho tvrdenia zistiť, ktorý mentálny stav vyjadruje. Cieľom príspevku je poukázať na to, že inferencialistická sémantika morálneho diskurzu má potenciál vyhnúť sa pesimistickému záveru, podľa ktorého sú všetky morálne tvrdenia nezmyselné a zároveň byť imúnna voči námietkam, ktorým čelí expresivizmus. Inferencialistická sémantika totiž nepredpokladá, že by zmysly tvrdení mali závisieť od faktov, o ktorých dané tvrdenia vypovedajú. Zmysly tvrdení majú podľa inferencializmu namiesto toho spočívať v tom, že dané tvrdenia podliehajú určitým inferenčným pravidlám. Inými slovami, zmyslupnosť tvrdenia má byť zabezpečená tým, že ho účastníci jazykovej hry vďaka inferenčným pravidlám dokážu používať – dokážu ho v prípade potreby uviesť ako nasledujúci ťah v danej jazykovej hre. Toto kritérium zmyslupnosti neproblematicky spĺňajú aj morálne tvrdenia.

Reference:

SCHROEDER, M. (2008): *Being For. Evaluating the Semantic Program of Expressivism*. New York: Oxford University Press.

PEREGRIN, J. (2014): *Inferentialism. Why Rules Matter*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

WITTGENSTEIN, L. (2017): *Tractatus logico-philosophicus*. Preložil: Petr Glombíček, Praha: OIKOYMENH.

Mgr. Michal Strnadel

Mezi iluzí a fikcí: hledání výchozí pozice při filozofickém studiu člověka

Wilfrid Sellars významně upozornil na nesoulad mezi tím, jak lidé sebe tradičně pojmají pomocí distinkce zdravého rozumu s vědeckým chápáním sebe sama. Sellars nabídl rozlišení mezi vědeckým a zjevným obrazem světa. (Sellars 1963) Cílem této prezentace je přispět k aktuálně probíhající diskusi mezi naturalisticky orientovanými filozofy o tom, jak přistupovat ke zkoumání člověka. Mezi eliminativisty, kteří se snaží eliminovat zjevný obraz ve prospěch obrazu vědeckého a neo-pragmaticky orientovanými filozofy, kteří zdůrazňují vzájemnou synergii zjevného a vědeckého obrazu. V této prezentaci stavím do kontrastu názory dvou předních filozofů: Alexe Rosenberga a Daniela Dennetta.

Rosenberg ve své poslední knize (Rosenberg 2019), hájí radikální eliminacionistický postoj. Podle Rosenberga žádný z duševních stavů předpokládaný zjevným obrazem, nemá žádnou explanační a prediktivní sílu týkající se lidského jednání. Chceme-li tedy plně porozumět člověku, musíme eliminovat zjevný obraz ve prospěch vědeckého. Filosofie se tak podle Rosenberga vzdává intencionální vztahovosti lidské mysli. (Rosenberg 2018) Naopak Dennett se ve své poslední knize (Dennett 2017) věnuje obhajobě sellarsovského ideálu, kdy mu jde o pragmatickou synergii obou obrazů. Podle Dennetta je zjevný obraz užitečnou uživatelskou iluzí. Zjevný obraz není pouhou neužitečnou fikcí, ale subjektivní reprezentací reality. Zjevný obraz lze považovat za ekvivalent uživatelského rozhraní počítačového systému.

V této prezentaci usiluji o Sellarsův ideál, kdy bychom se měli vzdát upřednostňování vědeckého obrazu před obrazem zjevným a naopak. Filosofie tak nepodléhá tlaku eliminačních materialistů a nehraje vůči vědě submisivní roli, ale je její plnohodnotnou součástí. Tato prezentace se zaměřuje na metodologické otázky filosofie vědy a filosofie mysli ve vztahu ke zkoumání člověka jako živé lidské bytosti.

Reference:

Dennett, Daniel C. (2017). *From Bacteria to Bach and Back: The Evolution of Minds*.

Rosenberg, A. (2011). *The Atheist's Guide to Reality: Enjoying Life without Illusions*. W. W. Norton.

Rosenberg, A. (2019). *How History Gets Things Wrong: The Neuroscience of Our Addiction to Stories* (The MIT Press) (Reprint ed.). The MIT Press.

Sellars, W. (1963). *Philosophy and the Scientific Image of Man*, In: Empiricism and the Philosophy of Mind, Routledge a Kegan Paul Ltd.: London.

Mgr. Sára Špírková

Slobodná vôľa, morálna zodpovednosť a trestná činnosť

Príspevok analyzuje teoretický koncept slobodnej vôle a morálnej zodpovednosti vo vzťahu k trestnej činnosti. Koncept je zameraný na hľadanie kritérií, prostredníctvom ktorých by bolo možné pripísať subjektu konečnú, celkovú alebo čiastočnú morálnu zodpovednosť vzhľadom na faktory, ktoré subjekt ovplyvnili nemorálne konať. V úvode predstavíme hlavné definície morálnej zodpovednosti podľa vybraných autorov a následne budeme analyzovať trestný čin v rámci skúmania jeho psychologických a filozofických aspektov. Súčasní autori predkladajú viaceré názory o morálnej zodpovednosti, na základe ktorých odvodzujú kritériá, ktoré by mal subjekt spĺňať, aby mu mohla byť pripísaná morálna zodpovednosť za jeho konanie. Filozofický koncept budeme odvíjať z Aristotelovho myslenia, vďaka ktorému sa dokáže subjekt vymaniť z niektorých deterministických vplyvov, a to práve seba-formáciou. V rámci filozofického aspektu je dôležité podotknúť, že nejde o fyzikálne faktory determinujúce konanie človeka, ale o určitý typ vnútornej slobody a autonómie subjektu. V rámci psychologického aspektu budeme pri pripisovaní celkovej morálnej zodpovednosti zohľadňovať dve základné kritériá: intencionalitu a uvedomenie si spoločenských pravidiel. Naopak kritériá, ktoré by mohli potenciálne zbaviť subjekt slobodnej vôle, ako aj morálnej zodpovednosti, sa odvíjajú od špecifických prípadov, pri ktorých človek nezapája vedomú vôľu, čím sa možnosť pripísania morálnej zodpovednosti oslabuje a slobodná vôľa nadobúda charakter ilúzie. Na základe podrobnejšej analýzy ukážeme, že morálna zodpovednosť má v rozličných konkrétnych situáciách odlišné rozmery, a preto nie je možné exaktne určiť kritériá, ktoré by zbavili subjekt celkovej zodpovednosti, ale len čiastočnej. Možnosť pripísania čiastočnej morálnej zodpovednosti sa preukázalo ako najdôveryhodnejšie v rámci empirických vied. Prezentované koncepty nám umožňujú zmierniť problematiku pripísania morálnej zodpovednosti a zároveň aj pochopiť úlohu vlastnej autonómie v rámci ľudského konania.

Reference:

FERESIN, E. (2009): Lighter sentence for murderer with 'bad genes'. *The International Journal of Science Nature*. [online] Dostupné na: <https://www.nture.com/news/2009/091030/full/news.2009.1050.html>.

FISCHER, M. J., KANE, R., PEREBOOM, D. & VARGAS, M. (2007): *Four Views on Free Will*. Malden: Blackwell Publishing.

GAZZANIGA, M. S. (2013): *Kdo to tady řídí?* Praha: Dybbuk.

JANKOVSKÝ, J. (2018): *Etika pro pomáhající profese*. 2. vyd. Praha: Triton.

LEICHTER, J. (2011): *Aristoteles. Etika Nikomachova*. Bratislava: Kalligram.

MELE, A. (1995): *Autonomous Agents: From Self-control to Autonomy*. New York: Oxford University Press.

SENER, M. T., OZCAN, S. & OGUL, H. (2015): Criminal Responsibility of the Frontal Lobe Syndrome. *The Eurasian Journal of Medicine* 47 (3), s. 218–222.

Mgr. et Mgr. Zdeněk Trávníček

Kit Fine a globální přístup k vágnosti

Mezi prominentní teorie vágnosti patří mj. supervaluacionismus, který svého tradičního vyjádření dosáhl v článku Kita Finea *Vagueness, truth and logic* (Fine, 1975). Kit Fine rovněž platí za jednu z hlavních osob, které zavedly do teorií vágnosti téma lokální neurčitosti a hraničních případů. Tyto tvoří dvě strany téže mince. Výraz „lokální neurčitost“ označuje neurčitost objevující se při aplikaci predikátu na jeden objekt, výraz „hraniční případ“ označuje objekt, na který je lokálně neurčitě predikát aplikován. Příkladem hraničního případu je muž (nacházející se v řadě mužů), u něhož je neurčité, zda je, nebo není plešatý. U aplikace predikátu „být plešatý“ hovoříme o lokálně neurčité aplikaci na tohoto muže. Existence či možnost existence hraničních případů je mnohými teoretiky vágnosti považována za indikátor vágnosti a její pojmový znak (Wright, 2004; McGee & McLaughlin, 1995; Field, 1994; Williamson, 1996; Fine, 1975). V období po publikaci pro supervaluacionismus seminálního článku *Vagueness, truth and logic* (Fine, 1975) nicméně u Finea dochází k postupnému odklonu od jeho původní pozice (Fine, 2008, 2017). Tento odklon vrcholí v nové teorii globální vágnosti (Fine, 2020), která popírá ve vztahu k vágnosti lokalitu a existenci hraničních případů a nahrazuje ji vágností aplikace predikátu odvozenou od neurčitosti jeho aplikace na celý jeho rozsah, tedy na celou řadu mužů z příkladu uvedeného výše. Předmětem mého příspěvku bude představení teorie globální vágnosti. Budu se věnovat dvěma možným formulacím vágnosti celého rozsahu predikátu, možností existence lokální určitosti při zachování globální vágnosti, navazující sémantice umožňující pravdivost tvrzení o globální vágnosti, výhodám této nové teorie a také její základní kritice.

Reference:

FIELD, Hartry. Disquotational Truth and Factually Defective Discourse. *Philosophical Review*. 1994, vol. 103, no. 3, s. 405-452.

FINE, Kit. Vagueness, truth and logic. *Synthese*. 1975, vol. 30, no. 3/4, s. 265-300.

FINE, Kit. The Impossibility of Vagueness. *Philosophical Perspectives: Philosophy of Language*. 2008, vol. 22, no. 1, s. 111-136.

FINE, Kit. The Possibility of Vagueness. *Synthese*. 2017, vol. 194, no. 10, s. 3699-3725.

FINE, Kit. *Vagueness: A Global Approach*. New York: Oxford University Press, 2020, 93 s. ISBN 978-0197514955.

MCGEE, Vann MCLAUGHLIN, Brian. Distinctions without a Difference. *Southern Journal of Philosophy*. 1995, vol. 33, Supplement, s. 203-251.

WILLIAMSON, Timothy. *Vagueness*. Londýn: Routledge, 1996, 344 s., ISBN 978-0415139809.

WRIGHT, Crispin. Vagueness: A Fifth Column Approach. In: BEAL, J.C., ed. *Liars and Heaps: New Essays on Paradox*. New York: Oxford University Press, 2004. 384 s. ISBN 978-0199264810.

Mgr. Matěj Troup

Možnost přátelství mezi člověkem a robotem

Rozmach disruptivních a exponenciálních technologií s sebou přináší mimo jiné i pokrok v oblasti sociální robotiky. U sociálních robotů se v blízké budoucnosti očekává, že se podobně jako robotické vysavače, sekačky ad. stanou nedílnou součástí domácností i veřejného prostoru ve vyspělých společnostech. Tato očekávání plynou z technologického pokroku a trendů zejména v zábavním a zdravotnickém průmyslu (např. sex roboti, robo psi, robo chůvy, asistenční roboti pro děti s autismem nebo starší osoby).

V návaznosti na tento trend se otevřela mezioborová diskuze o povaze, smyslu, důsledcích a dalších faktorech sociálních vztahů, včetně intimních vztahů mezi člověkem a strojem. Z pozorování vyplývá, že aktuální robotika dokáže vytvářet takové stroje, které jsou schopny významně působit na sociální chování člověka.

V příspěvku reaguji na tuto debatu a popisuji sociální problém, jenž spatřuji v nekompatibilitě dnes chápaného pojmu přátelství a kapacitami, jimiž disponují sociální roboti. Přátelství je v rámci filozofie od antické tradice až do dnešního dne považováno za jednu z nejsilnějších a nejcennějších vazeb, otevřenou otázkou však zůstává, zdali taková vazba může existovat mezi zásadně odlišnými entitami jako jsou člověk a robot. Jednou ze stěžejních složek přátelství jsou emoce, jejichž funkce pro přátelství v článku popisuji a v návaznosti na to definuji problém i jeho možná východiska.

Reference:

Bekey, G. A., Current Trends in Robotics: Technology and Ethics. In: Lin, P. – Abney, K. – Bekey, G. A. (eds.), *Robot ethics: the ethical and social implications of robotics*. Massachusetts, MIT Press 2012, s. 17–34.

Coeckelbergh, M., Personal Robots, Appearance, and Human Good: A Methodological Reflection on Roboethics. *International Journal of Social Robotics*, 3, 2009, No. 1, s. 217–221.

Miller, R. S., *Intimate Relationships*, Seventh edition. New York, McGraw-Hill Education 2015, 592 s.

Roberts, R. C., *Emotions in the Moral Life*. Cambridge University Press 2015, 230 s.

Scheutz, M., The Inherent Dangers of Unidirectional Emotional Bonds between Humans and Social Robots. In: Lin, P. – Abney, K. – Bekey, G. A. (eds.), *Robot ethics: the ethical and social implications of robotics*. Massachusetts, MIT Press 2012, s. 205–222.

Mgr. et Bc. Linda Tvrđíková

Sorites paradoxy – když filosofie potkává právo

Různé filosofické koncepce, teorie a debaty mohou být a jsou inspirací i pro právní teoretiky a právní filosofy. Není tomu jinak ani v případě vágnosti. V rámci právní praxe a právní teorie se o ní často hovoří. V současné době patří mezi asi nejuznávanější teoretiky, kteří se vágnosti v právu věnují Timothy Endicott a Scott Shapiro. Oba dva spojuje to, že poměrně velkou pozornost soustředí na takzvané Sorites paradoxy. V tomto příspěvku se tak zaměříme právě na tuto problematiku. Poukážeme na to, že sorites paradoxy jsou možná zajímavé jakožto logické hříčky, ale že jejich navrhovaná řešení v rámci logiky nejsou pro právní praxi příliš zajímavá, neboť jejich praktická využitelnost (například pro rozhodnutí nějakého případu soudcem) je téměř nulová. Ostatně, již Gottlob Frege upozorňuje na skutečnost, že logika se hodí pro nějaké vědecké účely, můžeme díky ní například zpozorovat něco, co by se nám chtělo vetřít do úsudkového řetězce, ale pro některé další účely je nepoužitelná.

V tomto příspěvku budeme tedy diskutovat otázku, zda pro řešení vágnosti a obecně neurčitosti v právu jsou logická řešení sorites paradoxů tak zásadní, jak tvrdí Timothy Endicott. Budeme argumentovat, že sorites paradoxy pro právo nepředstavují až tak zásadní problém, neboť se s nimi v rámci práva téměř nesetkáme. Zdroje vágnosti a neurčitosti práva jsou totiž v převážné většině případů odlišné od sorites. Některé z těchto zdrojů identifikujeme a budeme je diskutovat v kontextu filosofie jazyka. Uvidíme, že pokud v právu pracujeme s vágními, či neurčitými pojmy, pak nehledáme nějaké přesně dané, existující hranice, ale řešíme otázku, jak má být pojem v daném kontextu toho kterého případu správně použit. Dochází tak k tomu, že se dostáváme do roviny pojmové etiky („conceptual ethics“), kde hledáme odpověď na to, jak bychom měli daný pojem použít, a to i s ohledem na specifický smysl a účel práva a kontext daného případu.

Reference:

BRANDON, Robert. *Making It Explicit*. Harvard: Harvard University Press, 1998.

ENDICOTT, Timothy A. O. *Vagueness in Law*. Oxford: Oxford University Press, 2000.

KOLMAN, Vojtěch. *Logika Gottloba Frega*. Praha: Filosofia, 2002.

LUDLOW, Peter. *Living Words: Meaning Underdetermination and the Dynamic Lexicon*. Oxford: Oxford University Press, 2014. 2

HOFSTADTER, Douglas, SANDER, Emmanuel. *Surfaces and Essences: Analogy as the Fuel and Fire of Thinking*. New York: Basic Books, 2013.

PLUNKETT, David, BURGESS, Alexis. "On the Relation Between Conceptual Engineering and Conceptual Ethics", *Ratio*. (2020). Vol. 33, No. 4, 281-294.

PLUNKETT, David. "A Guided Tour of Conceptual Engineering and Conceptual Ethics". In: BURGESS, CAPPELEN, PLUNKETT (eds.) *Conceptual Engineering and Conceptual Ethics* (2020). p. 1-26. Oxford University Press.

SHAPIRO, Stewart. *Vagueness in Context*. Oxford: Clarendon Press, 2006.

WITTGENSTEIN, Ludwig. *Filozofická zkoumání*. Praha: Fiosofia, 1953 (2020).

Mgr. Karolína Zapalačová

Fyzika vs. filosofie: Proč Einstein odmítl Bergsonovo pojetí času?

6. dubna 1922 uspořádala *Société française de philosophie* v Paříži konferenci věnovanou teorii relativity. Zde se poprvé setkal Albert Einstein s Henri Bergsonem. Předmětem jejich společné diskuze byl problém času. Pro Bergsona byla teorie relativity nejen novou fyzikou, ale v některých ohledech také nový způsob myšlení. Přestože vznesl vůči speciální teorii relativity několik námitek, účelem jeho promluvy, nebyla primárně kritika Einsteinovy teorie. Co chtěl především, bylo ukázat možné propojení teorie relativity s jeho vlastním pojetím času. Einstein však jeho koncepci striktně odmítl. Dokonce prohlásil, že filosofický čas neexistuje, s čímž se Bergson nikdy zcela nesmířil.

Právě v této události shledávají odborníci počátek moderního rozkolu mezi fyzikou a filosofií. Rozkolu mezi racionalitou a intuicí, objektivitou a subjektivitou. Na druhou stranu někteří zastávají názor, že se nejednalo o zásadní rozdělení, ale pouhé nedorozumění v důsledku jazykových bariér. I podle samotného Bergsona mu Einstein a jeho kolegové zkrátka nerozuměli. Co bylo tedy hlavní příčinou jejich neshody? Byla by možná jejich domluva po vyjasnění pojmů? Nespočívá tento spor jen v Bergsonově neschopnosti vystoupit z tradičního myšlenkového rámce a překročit tak pomyslný horizont události?

Ve svém příspěvku přiblížím hlubší problematiku rozkolu dvou nobelistů, pokusím se objasnit Einsteinovo odmítnutí Bergsonova pojetí času a poukážu na nedostatky této koncepce.

Reference:

Bergson, H., *Durée et simultanéité. À propos de la théorie d'Einstein*. Paris, Félix Alcan 1922.

Biezunski, M. Einstein's Reception in Paris in 1922. In: *The Comparative Reception of Relativity*. Boston Studies in the Philosophy of Science, vol. 103. Based on a colloquium, Boston, MA 1987.

Canales, J., *The Physicist & The Philosopher: Einstein, Bergson, and the Debate that Changed Our Understanding of Time*. Princeton, NJ, Princeton University Press 2015.

Craig, W. L. (2010). *Time and the Metaphysics of Relativity (Philosophical Studies Series, 84)*. Springer 2001.

Čapek, M., *Bergson a Einstein. Fyzikální svět jako extenzivní dění*, in: *Filosofie Henri Bergsona*, Praha, 2003, s. 106–125.

Einstein, A., *Teorie relativity a jiné eseje*. Praha: Pragma, 2000.

La théorie de la relativité, Séance du 6 avril 1922, *Bulletin de la Société française de philosophie* [online], n°1922 22 3, s. 361. Dostupné z: <<https://www.sofrphilos.fr/la-theorie-de-la-relativite/>>.

Paty, M. Einstein et la philosophie en France: a propos du séjour de 1922, *La Pensee*, no. 210 (Feb. 1980), s. 3–12.

Stannard, R., *Relativity: A Very Short Introduction*. Illustrated ed., Oxford University Press 2008.

Unnikrishnan, C. S. *The Theories of Relativity and Bergson's Philosophy of Duration and Simultaneity During and After Einstein's 1922 Visit to Paris*. arXiv: History and Philosophy of Physics, 2020.

Seznam účastníků

Cvik, Štěpán

a19605@student.osu.cz, KF FF OU

Dominik, Martin

martin.dominik@mail.muni.cz, KF FF MU

Dudíková, Patrícia

428109@mail.muni.cz, KF FF MU

Fereš, Martin

Martin.Feres@email.cz, KF FF UPOL

Greguš, Jan

jangregus@seznam.cz, KF FF MU

Hanák, Petr

438203@mail.muni.cz, KF FF MU

Jirgl, Sebastian

splitos@seznam.cz, KOVF PedF UK

Marvan, Daniel

danielmarvan@mail.muni.cz, KF FF MU

Nečasová, Tereza

438288@mail.muni.cz, KF FF MU

Spodniak, Stanislav

stanislav.spodniak@umb.sk, KF FF UMB

Strnadel, Michal

michal.strnadel@uhk.cz, KFSV FF UHK

Špírková, Sára

spirkova19@zoznam.sk, KF FF UCM

Trávníček, Zdeněk

travnicek.z@gmail.com, KPT PrF MU

Troup, Matěj

428400@mail.muni.cz, KF FF MU

Tvrdíková, Linda

421832@mail.muni.cz, KPT PrF MU

Zapalačová, Karolína

438014@mail.muni.cz, KF FF MU